

Основи інформаційної культури

Презентація лекції

XXI ст. завдяки розвитку комп'ютерних технологій і телекомунікацій інформаційне суспільство перетворилося в реальність: людство одержало доступ до різноманітних видів інформації, здатність спілкуватися в режимі реального часу і т.і.

Інформатизація як інтелектуально-гуманістична перебудова всієї життєдіяльності людини і суспільства на основі всезростаючого використання інформації в якості ресурсу розвитку стрімко підвищила значущість формування інформаційної культури людини. Сьогодні вже ніхто немає сумніву в тому, що від оперативного пошуку і використання інформації все в більшій мірі залежить якість життя. Люди думають і діють так чи інакше в залежності від того, якою інформацією вони володіють.

Докірні перетворення в соціально-економічному житті країни суттєво вплинули на вимоги, що стоять перед студентами вузу. В нових умовах формування професійно значущих якостей випускника вузу повинно бути орієнтовано не стільки на об'єм і повноту конкретного знання, скільки на здібність самостійного поповнювати знання, ставити й вирішувати різноманітні задачі, висувати альтернативні рішення, створювати критерії відбору найбільш ефективних із них.

Досягнення цієї мети в значній мірі залежить від рівня інформаційної культури.

Особлива, унікальна роль в формуванні інформаційної культури належить бібліотеці.

Створені працівниками інформаційного відділу слайди нададуть вам можливість самостійно оволодіти основними поняттями та складовими інформаційної культури.

Інформаційна культура - це систематизована сукупність знань, умінь, навичок, які забезпечують оптимальне здійснення індивідуальної інформаційної діяльності, направленої на задоволення як професійних, так і непрофесійних потреб в інформації.

Інформаційна культура особистості є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і проявляється в конкретних навичках по використанню в своїй діяльності технічних засобів (від телефону до ПК); в умінні цілеспрямовано працювати з інформацією, вилучати її з різноманітних джерел і ефективно її застосовувати; у володінні основами аналітичної переробки інформації.

Культура читання - це знання, вміння та навички, необхідні читачу для повноцінного вибору, сприйняття та розуміння творів друку:

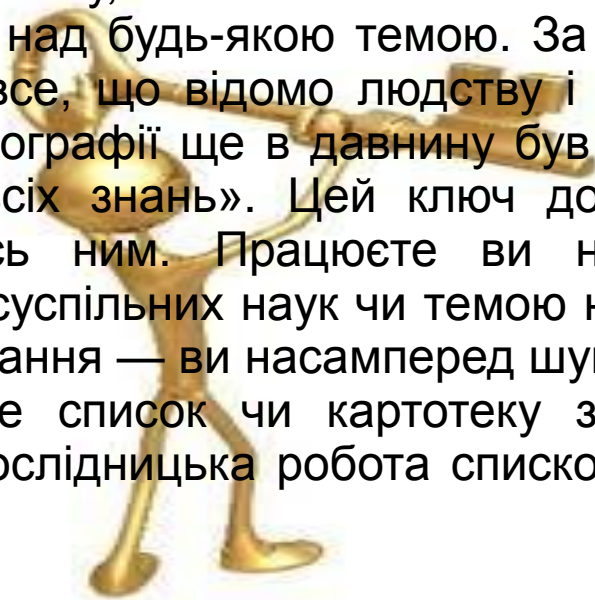
- знання читачем правил користування бібліотекою;
- осмислений вибір тематики читання;
- орієнтацію в джерелах, в т.ч. і в ДБА бібліотеки;
- систематичність і послідовність читання, вміння вибрати конкретну книгу;
- знання правил гігієни читання;
- володіння прийомами раціонального читання, які забезпечують орієнтацію в книзі, засвоєння та глибоке розуміння прочитаного;
- уміння застосовувати на практиці одержану інформацію, почерпнуту з різних джерел;
- володіння прийомами конспектування, реферування та інш.

Бібліотекознавство - це наука, що вивчає питання змісту, організації та методології суспільного користування книгою. Воно має культурно-освітні та виховні цілі.

Бібліографія - це область діяльності по підготовці та передачі користувачам інформації про твори друку.

Термін «бібліографія» з'явився ще в I ст. нашої ери і походить від грецького - «бібліон»-книга, «граф»-пишу, тобто книгоопис. З бібліографії починаються будь-які дослідження, робота над будь-якою темою. За допомогою бібліографії можна знайти і дізнатися про все, що відомо людству і про що розказано в книгах та статтях. Емблемою бібліографії ще в давнину був золотий ключ, а визначення її звучало як «ключ до всіх знань». Цей ключ доступний всім, потрібно тільки навчитися користуватись ним. Працюєте ви над курсовим чи дипломним проектом, рефератом з суспільних наук чи темою навчально-дослідної роботи, чи вас зацікавило якесь питання — ви насамперед шукаєте список літератури з цього питання, самі складаєте список чи картотеку знайдених джерел інформації. Закінчується будь-яка дослідницька робота списком використаної літератури. Це все і є бібліографія.

Науково-інформаційна діяльність (НІД) - це організаційно оформлена різновидність наукової праці, яка включає в себе збирання, аналітико-синтетичну обробку, пошук, відтворення та розповсюдження інформації користувачам в зручній для них формі, в потрібний час та в необхідній кількості.

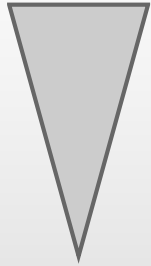

Довідково-бібліографічне обслуговування (ДБО) - це бібліографічне обслуговування відповідно до разових інформаційних запитів користувачів інформації.

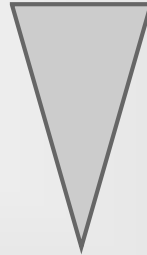
Здійснюється в режимі “запит-відповідь”, слугує для задоволення прав користувачів на інформацію про склад бібліотечних фондів, наявність у них конкретних документів, консультаційну допомогу в пошуках та відбиранні джерел інформації.

Довідково-інформаційний фонд (ДІФ) складається з трьох частин:

**Матеріалів
законодавчого
та директивного
характеру**

**Довідкових
видань**

**Бібліографічних
матеріалів**

Довідково-інформаційний апарат бібліотеки включає (ДІА):

Каталоги - АК і СК

**Картотеки - СКГ і ЖС,
2 тематичні картотеки;
картотека періодичних
видань; картотека “Нові
книги”;
3 спец.картотеки**

**Довідково-
інформаційний фонд**

**Автоматизовані
інформаційно-пошукові
системи**

Алфавітний каталог (АК) - це бібліотечний каталог, в якому бібліографічні записи розміщуються в алфавітному порядку прізвищ індивідуальних авторів, назв колективних авторів чи назв документів. АК є обов'язковою частиною системи каталогів кожної бібліотеки.

За допомогою АК можна проводити пошук за наступними типами запитів:

- чи є твір певного автора (індивідуального чи колективного) в фондах бібліотеки, а якщо є - то його адреса (шифр, класифікаційний індекс, авторський знак);
- які твори даного автора є в бібліотеці;
- які перевидання даного твору є;
- в яких випадках певна особа приймала участь в якості співавтора, укладача, редактора, перекладача та інш.;
- які випуски входять в ту чи іншу серію;
- запит на книгу, назву якої добре знає користувач;
- запит на бібліографічне уточнення відносно тих чи інших елементів бібліографічного запису, наприклад в якому році вийшло певне видання, яке місце видання, було воно перероблене і доповнене та інш.

Систематичний каталог (СК) - це бібліотечний каталог, в якому бібліографічні записи розташовуються по галузях знань у відповідності з певною системою бібліотечно-бібліографічної класифікації.

Алфавітно-предметний покажчик (АПП) - це допоміжний апарат до СК - алфавітний перелік предметних рубрик, які розкривають зміст відображених в СК документів із зазначенням відповідних класифікаційних індексів.

На відміну від аналогічного покажчика до таблиць класифікації - АПП відображає зміст реального бібліотечного фонду та забезпечує пошук літератури по новій тематиці, яка поки що не знайшла відображення в існуючій у бібліотеці класифікаційній системі.

ББК - це класифікаційна інформаційно-пошукова мова ієрархічного типу з елементами фасетної структури у вигляді допоміжних таблиць.

ББК побудована на основі принципів діалектичного матеріалізму з урахуванням розподілу наук на 3 основних групи - про природу, суспільство і про мислення.

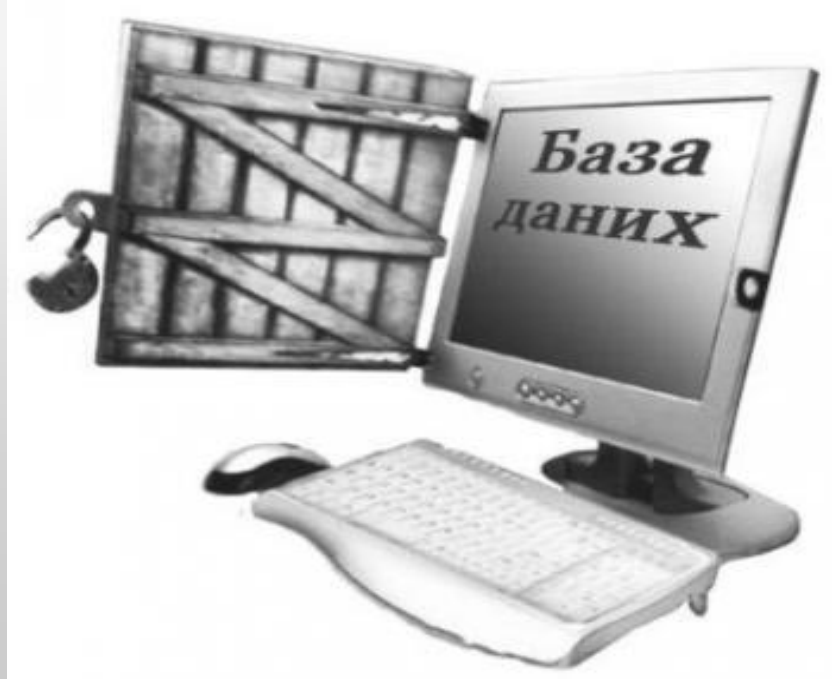
УДК (Універсальна десяткова класифікація) - це міжнародна система класифікації творів друку і документальних матеріалів. В основі структури індексів УДК лежить принцип десяткових дробів, за яким усі галузі знань поділені на 10 основних класів, кожний клас - на 10 розділів, а розділ - на 10 підрозділів. Кількість етапів поділу залежить від необхідного ступеня деталізації. Кожна нова цифра уточнює попереднє значення індексу. Після кожного третього знака ставиться крапка.

Картотека - це перелік аналітичних описів окремих документів, розміщених у періодичних виданнях. На відміну від каталогів до картотек, крім наявних, можуть включатися бібліографічні записи на документи, відсутні у фонді бібліотеки.

База даних - це набір даних, достатній для встановлення цілі та представлений на машинному носіїві у вигляді, що дозволяє здійснювати автоматизовану обробку наявної в ньому інформації.

Класифікація БД:

- **за цільовим призначенням** (бази даних офіційної, наукової, виробничої, довідкової, навчальної, дозвілєвої, рекламної та інш. інформації);
- **за широтою тематичного охоплення** (універсальні, багатогалузеві, міжгалузеві, галузеві, вузькотематичні, проблемно-орієнтовані БД);
- **за належністю до окремої галузі знання** (БД із суспільних, гуманітарних, природничих, точних та технічних наук з подальшою диференціацією за галузями знань - ББК, УДК);
- **за профілем інформації** (галузь застосування), (бази даних ділової, професійної, управлінської, навчальної, масової інформації) ;
- **за характером інформації** (бібліографічні, реферативні, лексикографічні, фактографічні, проблемно-орієнтовані, довідкові, адресні, повнотекстові БД);
- **за часовим охопленням** (БД поточної, ретроспективної та перспективної інформації);
- **за формою представлення інформації** (текстові, гіпертекстові, тексто-чисельні, чисельні, графічні, мультимедійні);
- **за типом моделі даних** (ієрархічні, мережеві, реляційні);
- **за способом генерації** (власної генерації, із запозиченими даними, комбіновані);
- **за способом організації роботи по формуванню БД** (централізовані, розподілені);
- **за способом доступу** (локальні, мережеві, віддаленого доступу).

Електронний документ - це документ на машинозчитувальному пристрої, інформація в якому подана у формі електронних даних і для використання якого потрібні засоби обчислювальної техніки.

Електронне видання - це електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості та призначений для розповсюдження в незмінному вигляді.

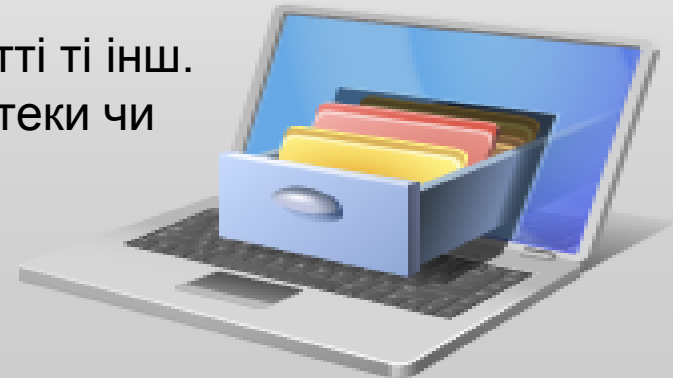

Автоматизовані інформаційно-пошукові системи.

Електронний каталог (ЕК)- це бібліотечний каталог на машинному носієві, який працює в режимі реального часу і знаходиться в розпорядку користувачів бібліотеки. ЕК включає в себе елементи бібліографічного запису, інформаційно-пошукову мову для відображення змісту документа, а також елементи, які вказують адресу, місцезнаходження документа (шифри або сигли бібліотек).

ЕК виконує функції всіх видів каталогів:

- за призначенням - читацького, службового, топографічного;
- за способом групування - АК, СК, ПК;
- за видом відображення документів - на книги, статті ті інш.
- за видами відображення фондів - ЕК однієї бібліотеки чи зведений ЕК.

Система “УФД/Бібліотека” призначена для автоматизації всіх основних виробничих циклів бібліотеки:

- комплектування бібліотечного фонду (визначення потреб, замовлення літератури, оформлення надходжень, облік і аналіз фонду, списання);
- обробки документів (складання бібліографічного опису документа, класифікація, створення каталогів тем);
- бібліографії (складання аналітичних описів, підготовка бібліографічних довідок);
- обслуговування читачів (пошук і замовлення документів, комплектування замовлень, видача та повернення документів).

Система включає засоби для автоматизації таких основних операцій:

- Відбір, перегляд та друк документів;
- Комплектування фонду;
- Обробка документів;
- Організація доступу до електронних документів (електронних копій);
- Ведення інформації про читачів та організації;
- Обслуговування читачів;
- Експорт імпорт інформації.

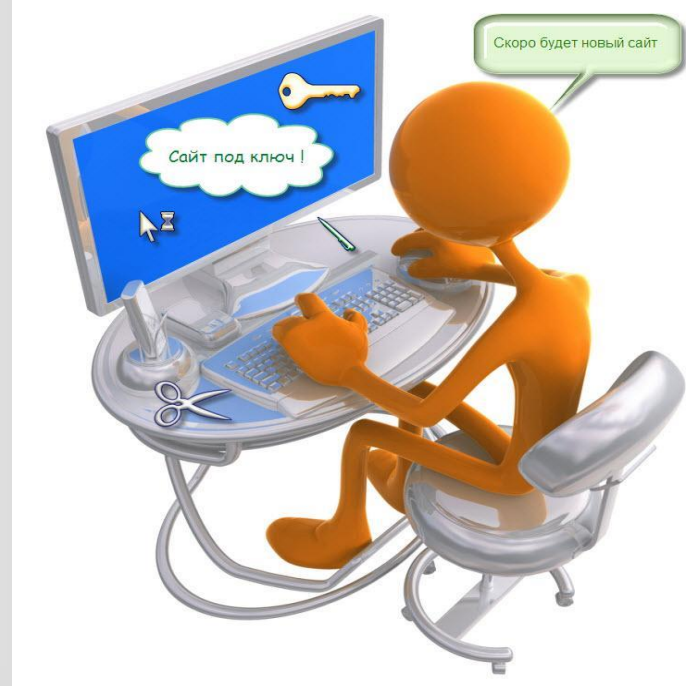
Система орієнтована на роботу в комп'ютерній мережі, де велика кількість користувачів одночасно працює з сервера застосувань та баз даних. Система побудована за архітектурою клієнт-сервер, базується на системах управління базами даних реляційного типу, які підтримують стандарт SQL.

Інтернет - глобальна інформаційна система, що об'єднує множинність інформаційних мереж каналами зв'язку та єдиними для всіх її учасників правилами доступу до інформації та організації її використання.

Основна одиниця організації Web-ресурсів - Web-сторінка; інформаційні Web-масиви відображені в формі сайтів. Декілька тематичних функціонально-пов'язаних сайтів об'єднуються у Web-портал.

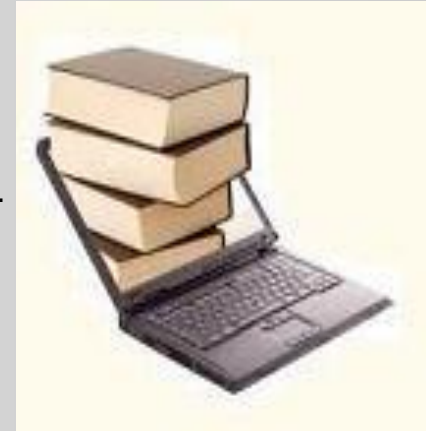
Сайт - сукупність взаємопов'язаних гіпертекстових ресурсів Web, які мають єдність змісту. Сайт - місце розміщення інформаційного наповнення (контенту) сервера.

Електронна бібліотека (ЕБ)- розподілена інформаційна система, що дозволяє формувати, зберігати та ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів, надаючи доступ до них через глобальні мережі передачі даних у зручній для користувача формі.

Особливості та переваги ЕБ:

- З'являється реальна можливість доставляти інформацію безпосередньо на робочій стіл користувача.
- Комп'ютерні технології розширюють можливості пошуку та обробки інформації.
- Розміщення цифрової інформації в мережі робить її доступною для необмеженого кола користувачів.
- Полегшує процес актуалізації інформації.
- Знімаються часові обмеження на використання інформації.
- Відбувається диверсифікація видів та засобів доступу до інформації.
- В перспективі можлива еволюція ЕК в напрямку нетрадиційних інформаційних сервісів: перетворення їх із статистичних сховищ (репозитаріїв) електронних документів в інформаційно-телекомунікаційні центри, що забезпечують обмін та реалізацію корпоративних проектів.

Електронні ресурси - це інформаційні ресурси, які керуються комп'ютером, у тому числі ті, які потребують використання периферійного пристрою, підключеного до комп'ютера.

Електронні ресурси

```
graph TD; A[Електронні ресурси] --> B[Електронні дані]; A --> C[Електронні програми]; A --> D[Комбіновані (об'єднання електронних даних та електронних програм в одному ресурсі)];
```

Електронні дані

Електронні програми

Комбіновані (об'єднання електронних даних та електронних програм в одному ресурсі)

За типом носіїв або режимом доступу:

Електронні ресурси

```
graph TD; A[Електронні ресурси] --> B[Ресурси локального доступу]; A --> C[Ресурси віддаленого доступу];
```

Ресурси локального доступу
(інформація зафіксована на окремому фізичному носії, який має бути вміщений до комп'ютерного пристрою для зчитування)

Ресурси віддаленого доступу
(інформація розміщена на вінчестері або інших пристроях для запам'ятовування, або надана в інформаційних мережах, зокрема ресурси, що розміщені на Інтернет-серверах)

Електронні дані - це інформація у вигляді чисел, букв, символів, зображень, включаючи графічну інформацію, відеоінформацію, або їх комбінації.

Маємо надію, що створена нами презентація дозволить вам пізнати ази інформаційної культури та використовувати її в навчальній і науковій роботі.

Дякуємо за увагу!

Співробітники Інформаційно-бібліографічного відділу